

20.08.2021

Uuden yhteistyön aika

Ulkoministeriö
Utrikesministeriet

Ulkoministeriön julkaisuja 2021:8

Uuden yhteistyön aika

- Ulkoministeriö monenkeskisen yhteistyön vahvistajana

Ulkoministeriö Helsinki 2021

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Ulkoministeriö

© 2021 tekijät ja ulkoministeriö

ISBN pdf: 978-952-281-384-8

ISSN pdf: 2737-0844

ISBN painettu: 978-952-281-380-0

ISSN painettu: 2490-0621

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2021

VN Monistamo, 2021

Uuden yhteistyön aika – Ulkoministeriö monenkeskisen yhteistyön vahvistajana

---

Ulkoministeriön julkaisu 2021:8

Julkaisija Ulkoministeriö

Yhteisötekijä Ulkoministeriön suunnittelu- ja tutkimusyksikkö

Kieli Suomi

Sivumäärä

29

Tiivistelmä

Monenkeskisen yhteistyön vahvistaminen on Suomen ulkopoliittikan pitkäaikainen ja keskeinen tavoite. Rajat ylittävien ja osin vielä tuntemattomienkin haasteiden ratkaiseminen vaatii yhteistyötä, joka nojaa sääntöpohjaisuuteen ja kansainväliseen oikeuteen. Heikentynyt monenkeskisen yhteistyö ei ole yhdenkään valtion etu. Erityisen vahingollista se on Suomen kaltaisille, pienemmille valtioille.

Tukeakseen itselleen elintärkeää järjestelmää Suomen on toimittava suunnitelmallisesti ja määrätietoisesti kansainvälisellä kentällä. Tämän asiakirjan tarkoitus on perustella ja viestittää sitoutumistamme monenkeskiseen yhteistyöhön, sääntöpohjaisuuteen ja kansainväliseen oikeuteen sekä osoittaa Suomen vahvuuksia toiminnan kautta.

Asiakirjassa esitetään Suomen erityisosaamiseen nojaten esimerkkejä siitä, mihin ulkoministeriö aikoo lähivuodet keskittyä monenkeskisessä työssään. Toimissa painottuvat seuraavat teemat: yhdenvertaiset oikeudet ja osallistuminen, ilmaston ja ympäristön muuttuva tila, vastuunkanto uudessa informaatioympäristössä, osaamisella rauhaa ja turvallisuutta, oikeudenmukainen ja demokraattinen maailma sekä tulevaisuuden älykkäät yhteiskunnat.

Työ tukee laaja-alaisesti Suomen ulkopoliittisia arvoja ja tavoitteita. Toimintamme perustuu sekä kansalliseen etuumme että haluun tehdä maailmasta oikeudenmukaisempi ja parempi paikka sen kaikille asukkaille..

Asiasanat multilateralismi, kansainvälinen yhteistyö, ulkopoliittikka, kansainväliset järjestöt

---

ISBN PDF 978-952-281-384-8

ISSN PDF 2737-0844

ISBN painettu 978-952-281-380-0

ISSN painettu 2490-0621

Julkaisun osoite <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-281-384-8>

En tid för nytt samarbete – Utrikesministeriet stärker det multilaterala samarbetet

---

Utrikesministeriets publikationer 2021:8

Utgivare	Utrikesministeriet		
Utarbetad av	Enheten för planering och forskning, Utrikesministeriet		
Språk	Finska	Sidantal	29

Referat

Stärkandet av det multilaterala samarbetet är ett långsiktigt och centralt mål för Finlands utrikespolitik. För att lösa gränsöverskridande och delvis ännu okända utmaningar krävs samarbete som bygger på regelbaserad och internationell rätt. Ett försvagat multilateralt samarbete ligger inte i någon stats intresse. Det är särskilt skadligt för mindre stater som Finland.

För att stöda ett för egen del livsviktigt system måste Finland agera planmässigt och målmedvetet på det internationella fältet. Syftet med detta dokument är att motivera och kommunicera om vårt engagemang för multilateralt samarbete, en regelbaserat verksamhet och internationell rätt samt att påvisa Finlands styrkor genom handling.

I dokumentet presenteras med stöd av Finlands specialkompetens exempel på vad utrikesministeriet under de närmaste åren tänker fokusera på i sitt multilaterala arbete. I åtgärderna betonas följande teman: lika rättigheter och deltagande, klimatets och miljöns föränderliga tillstånd, ansvarstagande i den nya informationsmiljön, fred och säkerhet genom kunskap, en rättvis och demokratisk värld samt framtidens intelligenta samhällen.

Arbetet stöder i hög grad Finlands utrikespolitiska värderingar och mål. Vår verksamhet bygger både på våra nationella intressen och på en vilja att göra världen till en rättvisare och bättre plats för alla dess invånare.

Nyckelord multilateralism, internationellt samarbete, utrikespolitik, internationella organisationer

---

ISBN PDF	978-952-281-384-8	ISSN PDF	2737-0844
ISBN tryckt	978-952-281-380-0	ISSN tryckt	2490-0621

URN-adress <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-281-384-8>

Era of New Cooperation – The Contribution of the Ministry for Foreign Affairs of Finland to Strengthen Multilateral Cooperation

---

Publications of the Ministry for Foreign Affairs 2021:8

Publisher	Ministry for Foreign Affairs of Finland		
Group author	Policy Planning and Research Unit, Ministry for Foreign Affairs		
Language	Finnish	Pages	29

Abstract

Strengthening multilateral cooperation is a key long-standing objective of Finland's foreign policy. Tackling cross-border challenges, many of which are still unknown, requires cooperation based on a rules-based approach and international law. A weaker commitment to multilateral cooperation is not in the interests of any country. It is particularly damaging to small countries, such as Finland.

To support the world order that is vital to it, Finland must act systematically and with determination in the international arena. The purpose of this document is to justify and communicate our commitment to multilateral cooperation, a rules-based approach and international law, and to demonstrate Finnish strengths through action.

Based on Finland's special expertise, the document lists some of the areas that the Ministry for Foreign Affairs will prioritise in its multilateral activities in the coming years. The priority areas are as follows: equal rights and participation, climate and environmental change, sharing responsibility in the new information environment, peace and security through expertise, just and democratic world, and smart societies of the future.

The work supports the values and objectives of Finland's foreign policy in a broad range of different areas. Our actions arise from our national interests and our determination to make the world a fairer and better place for everybody.

Keywords multilateralism, international cooperation, foreign policy, international organisations

---

ISBN PDF	978-952-281-384-8	ISSN PDF	2737-0844
ISBN printed	978-952-281-380-0	ISSN printed	2490-0621

URN address <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-281-384-8>

Sisältö

	Alkusanat	7
1	Johdanto	9
2	Monenkeskinen yhteistyö kriisissä	10
3	Monenkeskisen yhteistyön puolesta	12
4	Suomen monenkeskinen työ	14
5	Ulkoministeriön toimia monenkeskisen yhteistyön tukemiseksi ja edistämiseksi	17
	5.1 Yhdenvertaiset oikeudet ja osallistuminen	18
	5.2 Ilmaston ja ympäristön muuttuva tila	19
	5.3 Vastuunkanto uudessa informaatioympäristössä	21
	5.4 Osaamisella rauhaa ja turvallisuutta	22
	5.5 Oikeudenmukainen ja demokraattinen maailma	24
	5.6 Tulevaisuuden älykkäät yhteiskunnat	26
6	Monenkeskinen ulkopolitiikka ja murrostrendit	28
7	Uutta kohti	29

ALKUSANAT

Pekka Haavisto

Ulkoministeri

”Monenkeskisellä yhteistyöllä on saatu aikaan valtava määrä hyviä asioita maailmassa. Monille meistä ne ovat niin itsestään selviä, ettemme aina edes tunnista niitä. Millainen olisi yhteiskunta ilman toimivaa oikeuslaitosta tai vailla ihmisoikeuksia? Entä maailma ilman YK:n ruoka-apua, maailman terveysjärjestöä tai kansainvälistä oikeutta?

Nyt olemme tulleet uuteen murroskohtaan, jossa globaalit ongelmat, kuten ilmastonmuutos eivät pysähdy valtioiden rajoille. Kansainvälisen yhteisön on pysyttävä valppaana ja vastattava ongelmiin kestävästi ja oikeudenmukaisesti. Monenkeskinen yhteistyö on paras tapa saada tuloksia aikaan ihmiskunnalle elintärkeissä kysymyksissä. Yksikään valtio ei pysty tähän työhön yksin.”

Ville Skinnari

Kehitysyhteistyö- ja ulkomaankauppaministeri

”Suomen hyvinvointi ja taloudellinen menestys rakentuvat monenkeskisen yhteistyön pohjalle. Nopeasti etenevä teknologinen kehitys, tekoäly ja muut innovatiiviset ratkaisut avaavat ihmiskunnalle ennen näkemättömiä mahdollisuuksia tulevaisuudessa. Uudet ilmiöt tarvitsevat uusia sääntöjä, ja niiden sääntelyn, sopimusperustaisuuden sekä arvo- ja normikeskustelun vahvistaminen onkin Suomen monenkeskisen ulkopoliittikan jatkuva tavoite.

Ilmastonmuutos ja muut ihmiskunnan suurimmat haasteet eivät myöskään tunne valtioiden rajoja. Covid-19 -pandemia on viimeisenä osoittanut kuinka riippuvaisia olemme toinen toisistamme. Suomella on osaamisensa ansiosta paljon annettavaa monenkeskiseen yhteistyöhön kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Kestävämmän tulevaisuuden rakentaminen tarjoaa samalla merkittäviä mahdollisuuksia suomalaisille yrityksille sekä kotimaassa että ulkomailla.”

Thomas Blomqvist

Pohjoismaisen yhteistyön ja tasa-arvon ministeri

”Suomen ulkopoliittikka on alusta asti nojannut monenkeskiseen yhteistyöhön. Itsenäistymisestään alkaen Suomi on hakeutunut mukaan kansainväliseen yhteistyöhön aina, kun se on ollut mahdollista: Kansainliittoon, Pohjoismaiden ryhmään, Yhdistyneisiin kansakuntiin, Euroopan neuvostoon ja Euroopan unioniin. Pohjoismaat ovat perinteisesti vahvoja monenkeskisen yhteistyön tukijoita. Ne ovat Suomelle pysyvä ja ainutlaatuinen viite-ryhmä, jonka yhteinen ääni kuuluu maailmalla paljon yhtä ääntä paremmin.”

1 Johdanto

“If I had to select one sentence to describe the state of the world, I would say we are in a world in which global challenges are more and more integrated, and the responses are more and more fragmented, and if this is not reversed, it’s a recipe for disaster.”

(YK:n pääsihteeri Antonio Guterres, World Economic Forum, 24.1.2019)

Monenkeskisen yhteistyön vahvistaminen on Suomen ulkopoliittikan pitkäaikainen ja keskeinen tavoite. Tasavallan presidentti sekä pääministeri ja valtioneuvoston muut jäsenet ovat toistuvasti tuoneet esiin asian tärkeyden. Hallitusohjelmassa ja valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa 2020 todetaan toimivan monenkeskisen yhteistyön olevan kiinteä osa Suomen ja suomalaisten turvallisuutta. Myös Suomen hyvinvointi ja taloudellinen menestys rakentuvat monenkeskisen yhteistyön pohjalle. Monenkeskinen toimintamme perustuu sekä kansalliseen etuumme että haluun tehdä maailmasta oikeudenmukaisempi ja parempi paikka sen kaikille asukkaille.

Suomi kuuluukin monenkeskisen yhteistyön, sääntöpohjaisuuden ja kansainvälisen oikeuden puolustajien joukkoon. Suomen on määrätietoisesti työskenneltävä, näyttävä ja kuuluttava kansainvälisellä kentällä, jos se haluaa vaikuttaa kehityksen suuntaan.

Tämän asiakirjan tarkoitus on perustella ja viestittää sitoutumistamme monenkeskiseen yhteistyöhön, sääntöpohjaisuuteen ja kansainväliseen oikeuteen sekä osoittaa vahvuuksiamme toiminnan kautta. Tämä on linjassa pohjoismaisten tavoitteiden kanssa. Kuvatuilla toimilla osallistutaan myös monenkeskisen yhteistyön vahvistamiseen, jota EU:n ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja ja komissio peräänkuuluttavat.¹

---

1 EU:n komission ja korkean edustajan yhteinen tiedonanto EU:n vahvemmassa panostuksesta sääntöihin perustuvaan monenvälisyyteen (17.2.2021).

2 Monenkeskinen yhteistyö kriisissä

Maailman kohtaamat haasteet kasvavat ja kietoutuvat yhä tiiviimmin yhteen. Tarve niiden ratkaisemiselle tunnustetaan laajalti kansainvälisessä yhteisössä. Yhteinen vastuunkanto aseellisten kriisien, ilmaston- ja ympäristönmuutoksen, rajat ylittävien terveysuhkien, teknologisen kehityksen sekä ulossulkevan nationalismin ja populismin muovaamassa maailmassa on elintärkeää.

Rajat ylittävien ongelmien ratkaisulle välttämätön monenkeskinen yhteistyö on kuitenkin murrospisteessä. Yhteistyön edellytyksiä ravistelevat suurvaltojen väliset jännitteet, ideologiset näkemyserot sekä taloudellisten ja teknologisten painopisteiden siirtyminen, jopa kauppasota.

Kiina pyrkii muovaamaan järjestelmää enemmän omia tavoitteitaan vastaavaksi. Venäjän toimet – etenkin Krimin laitton liittäminen – horjuttavat vakautta ja luottamusta kansainvälisen turvallisuuden kentällä, myös Suomen lähiympäristössä. Yhdysvaltain kattava paluu monenkeskisen ongelmanratkaisun pöytiin herättää toivoa, mutta sen kansainvälinen johtorooli on historiallisesti ollut kiistelty aihe myös maan sisällä. Autoritääriset yhteiskuntamallit ja niiden painottama yhteisön etu yksilönvapauksien kustannuksella haastavat yhä laajemmin demokraattista ja ihmisoikeuksiin nojaavaa mallia. Pienet maat, yritykset ja kansalaisyhteiskunta kohtaavat yhä suurempaa poliittista ja taloudellista painostusta. Järjestelmää haastaa myös kansainvälisen yhteistyön kohtaama luottamuspulla, jota erilaiset tiukasti kansallisen edun nimissä profiloituvat ja toimivat tahot käyttävät hyväkseen.

Monenkeskisen yhteistyön mahdollistava sääntöpohjainen kansainvälinen järjestelmä pohjaa Yhdistyneiden kansakuntien (YK) peruskirjan yleismaailmallisille arvoille. YK:n peruskirja, turvallisuusneuvosto ja monenkeskiset sopimukset sääntelevät voimankäyttöä ja sen välineiden hallintaa, suojelevat ihmisoikeuksia ja ympäristöä sekä edistävät kestävää ja oikeudenmukaista taloudellista ja sosiaalista kehitystä eri puolilla maailmaa. Toisen maailmansodan jälkeen rakennettu järjestelmä ei kuitenkaan kaikilta osin enää vastaa valtioiden muuttuvia voimasuhteita eikä ota huomioon kansainvälisen asialistan laajentumista ja monimuotoistumista tai ei-valtiollisten toimijoiden kasvavaa merkitystä kansainvälisellä areenalla. YK:n turvallisuusneuvoston kokoonpano heijastelee mennyttä maailmaa ja etenkin veto-oikeuden vastuuton käyttö halvaannuttaa päätöksentekoa.

Eri foorumeilla esiintyy yhä laajempaa haluttomuutta luoda uusia sitovia sääntöjä sekä pyrkimyksiä heikentää, laiminlyödä tai jopa purkaa jo tehtyjä sitoumuksia. Monet valtiot suhtautuvat kansainvälisoikeudellisiin velvoitteisiinsa valikoiden tai ne sivuuttaen. Ras-kaimmatkin kansainväliset rikokset saattavat jäädä rankaisematta.

Kansainvälistä kauppajärjestelmää ja Maailman kauppajärjestö WTO:n toimintaa kyseen-alaiistetaan. Protektionismin lisääntyminen, koronapandemian vaikutukset arvoketjuihin sekä useiden valtioiden yltyvä taipumus kyseenalaistaa järjestelmälle keskeisiä sääntöjä ja periaatteita kietoutuvat yhteen.

Turhautuminen järjestelmään on tuottanut vaihtoehtoisia pyrkimyksiä hakea ratkaisuja ongelmiin. Näihin kuuluvat eri kokoonpanoissa kokoontuvat maaryhmät (G7, G20) ja neuvotteluprosessit, jotka toimivat vakiintuneen ja kaikille avoimen kansainvälisen järjestel-män ulkopuolella.

Euroopan unioni on itsessään monenkeskisen yhteistyön tulos. Se on myös monenkeski-sen yhteistyön, sääntöpohjaisen kansainvälisen järjestelmän ja kansainvälisen oikeuden suurimpia puolustajia. EU:n kohtaamat sisäiset ja ulkoiset haasteet horjuttavat kuitenkin sen yhtenäisyyttä ja toimintakykyä, minkä vuoksi sen on yhä vaikeampi puolustaa omia etujaan, eurooppalaisia arvoja ja sääntöpohjaista kansainvälistä järjestelmää maailmalla.

3 Monenkeskisen yhteistyön puolesta

Monenkeskisen yhteistyön heikentyminen ei ole yhdenkään valtion etu. Erityisen halvaannuttavaa se on Suomen kaltaisille pienemmille valtioille. Niiden mahdollisuudet vaikuttaa ovat auttamattomasti sidoksissa kansainväliseen järjestelmään, joka kannustaa yhteistyöhön silkan oman edun tavoittelun ja vahvimman oikeuden sijaan. Myös suuret valtiot hyötyvät järjestelmän mukanaan tuomasta ennakoitavuudesta ja toiminnan legitimitetistä. Demokratian, oikeusvaltioperiaatteen ja ihmisoikeuksien juurtuminen kansainvälisen toiminnan perusperiaateiksi sekä hyvinvoinnin ja vaurauden lisääntyminen kumpuavat nekin toimivasta sääntöpohjaisesta kansainvälisestä järjestelmästä ja sen mukanaan tuomista mahdollisuuksista.

Tarve kansainvälisen järjestelmän uudistamiselle tunnustetaan laajasti. Uudistamistarve koskee erityisesti järjestelmän keskiössä olevaa YK:ta, missä suurvaltojen, nousevien valtojen sekä kehitys- ja kehittyneiden maiden etujen yhteensovittaminen jarruttaa muutosta. Erilaisten haasteiden, toimijoiden ja tavoitteiden ristipaineessa monenkeskisen yhteistyön ja sitä tukevien rakenteiden on pystyttävä pitämään kiinni siitä, mikä toimii. Samalla sen on myös uudistuttava silloin, kun vanhat tekemisen tavat eivät enää vastaa uusia tarpeita.

Monenkeskisen yhteistyön kriisi ei ole onneksi merkinnyt sen täyttä lamaantumista. YK:n turvallisuusneuvoston veto-oikeuden käytön rajoittamisesta keskustellaan Ranskan ja Meksikon vuonna 2012 tekemän aloitteen pohjalta. Kärjistyneestä geopoliittisesta tilanteesta huolimatta vuonna 2015 onnistuttiin neuvottelemaan Pariisin ilmastopöytäkirja ja kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030. Vastakkainasettelunkin aikana kehityspolitiikka on osoittanut toimivuutensa. Myös YK:n kehitysjärjestelmän uudistaminen etenee suunnitellusti ja tuloksia on jo nähtävissä.

Hyviä esimerkkejä virinneistä pyrkimyksistä tukea monenkeskistä yhteistyötä ovat Saksan ja Ranskan vetämä Multiallianssialoite sekä Ruotsin ja Espanjan aloite YK 75 -julistuksen toimeenpanon edistämiseksi. Yhdysvaltain demokraatihuippukokousaloite voi myös osaltaan tukea monenkeskisyyttä. Saksa ja Norja ovat hiljattain julkaisseet omat monenkeskisen yhteistyön suunnitelmansa.²

2 Saksa: International cooperation in the 21st century: Multilateralism for humanity (19.5.2021).

Norja: Norway's Role and Interests in Multilateral Cooperation (White Paper) (14.06.2019).

Aikamme ratkaiseviin haasteisiin vastaaminen vaatii sekä nopeita toimia että vankkaa sitoutumista jo sovittuun. Monenkeskinen yhteistyö eri kokoonpanoissa on paras ja käytännössä ainoa tapa saada aikaan kestäviä ja oikeudenmukaisia tuloksia ihmiskunnalle elintärkeissä kysymyksissä.

4 Suomen monenkeskinen työ

Suomen ulkopolitiikka on alusta asti nojannut monenkeskiseen yhteistyöhön. Itsenäistymisestään alkaen Suomi on hakeutunut mukaan kansainväliseen yhteistyöhön aina, kun se on ollut mahdollista: Kansainliittoon, Pohjoismaiden ryhmään, Yhdistyneisiin kansakuntiin, Euroopan neuvostoon ja Euroopan unioniin. Suomi oli keskeinen toimija Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssin Etykin järjestämisessä (myöh. ETYJ). Toimintamme pohjautuu YK:n yleismaailmallisille arvoille, jotka ovat myös Suomen arvoja, kuten ihmisoi-keudet ja tasa-arvo, kestävä kehitys ja ympäristönsuojelu, demokratia ja rauha. YK on sään-töpohjaisen kansainvälisen järjestelmän selkäranka.

Ulkoministeriön lisäksi koko valtioneuvosto tekee monenkeskistä yhteistyötä. Pääministeri johtaa kestävän kehityksen Agenda 2030:n toimeenpanoa ja eri ministeriöt vastaavat eri monenkeskisistä järjestöistä. Suomen aloitteesta vuonna 2019 perustettu valtiovarainmi-nisterien ilmastokoalitio, jossa valtiovarainministeri toimii toisena yhteispuheenjohtajana, on hyvä esimerkki kansainvälisesti vaikuttavasta monenkeskisestä yhteistyöstä. Ministeri-öiden keskinäisen yhteistyön tiivistäminen on monenkeskisissä kysymyksissä yhä tarpeelli-sempää. Entistä useammin yhteistyöhön osallistutaan myös valtionhallinnon ulkopuolelta. Yritysten ja kansalaisyhteiskunnan panos on aina ollut Suomelle tärkeä, ja tulevaisuudessa sen merkitys korostuu entisestään.

Monenkeskistä yhteistyötä vahvistetaan hoitamalla yhteisiä asioita niille tarkoitetuissa jär-jestöissä ja eri foorumeilla (mm. YK:n alaiset järjestöt, WTO, OECD, Maailmanpankki ja IMF) sekä alueellisissa järjestöissä (mm. ETYJ, Euroopan neuvosto, Arktinen neuvosto, Barentsin euroarktinen neuvosto BEAC), noudattamalla kansainvälisen oikeuden sääntöjä ja kun-nioittamalla kansainvälisen tuomioistuinjärjestelmän päätöksiä. Tähän kuuluu myös mah-dollisuus sanktioihin sääntörikkomuksista. Järjestelmää tukee myös asioiden hoitaminen sovituisissa puitteissa eikä sen ulkopuolella.

Monenkeskistä toimintaa vahvistetaan myös uudistamalla ja ajanmukaistamalla järjes-töjä. Yhteistyötä tulee tarvittaessa tehdä kumppaneiden ja asiakohtaisesti samanmielisten maiden kanssa kansainvälisen sääntöpohjaisen järjestelmän tukemiseksi ja kehittämiseksi. Suomi edistää hyvän hallinnon periaatteita myös monenkeskisessä yhteistyössä oman toi-mintansa ja esimerkinsä kautta.

Euroopan unioni on Suomen ulkosuhteiden tärkein viitekehys ja turvallisuusyhteisö. Se on globaalin painoarvonsa takia Suomelle myös ensiarvoisen tärkeä vaikutuskanava. Suomen on siksi pyrittävä vahvistamaan Euroopan unionin yhtenäisyyttä. Mitä yhtenäisemmin EU esiintyy monenkeskisissä järjestöissä, sitä vaikuttavampi se on toimijana. Jäsenmaiden keskinäinen yhteistyö, jaettu vastuunkanto ja tiedonjako monenkeskisiä luottamustehtäviä hoidettaessa sekä ehdokkuuksien entistä parempi koordinaatio ovat käytännön keinoja lisätä EU:n painoarvoa maailmassa.

Pohjoismaat ovat perinteisesti tukeneet voimakkaasti monenkeskistä yhteistyötä. Ne ovat Suomelle pysyvä ja ainutlaatuinen viiteryhmä, jonka yhteinen ääni kuuluu paljon yhtä ääntä paremmin. Pienemmissä ryhmissä tehtävän yhteistyön kautta Suomi vaikuttaa monenkeskisen yhteistyön kehityssuuntiin ja painopisteisiin myös laajemmissa kokoonpanoissa ja globaalilla tasolla.

Merkittäviä rakenteita Suomelle tärkeiden arvojen ja turvallisuuden tukemiseksi Euroopassa ovat myös eurooppalaista ihmisoikeusnormistoa ylläpitävä Euroopan neuvosto ja aikansa liennytyksen menestystarina ETYJ, joka täyttää 50 vuotta vuonna 2025. Naton toimintaan osallistumme kumppanimaana.

Monenkeskistä yhteistyötä tuetaan myös ottamalla vastuuta ja osallistumalla kansainväliseen työhön sekä poliittisen tason tehtävissä että kansainvälisissä järjestöissä. Suomi tavoitteleekin suunnitelmallisesti luottamustehtäviä, puheenjohtajuuksia ja muita johtorooleja, joissa se pystyy parhaiten edistämään tavoitteitaan sekä tehostamaan kansainvälisen järjestelmän toimivuutta.

Suomi on ehdolla YK:n ihmisoikeusneuvostoon vuosiksi 2022–2024 ja YK:n turvallisuusneuvostoon kaudelle 2029–2030. YK:n kautta Suomi osallistuu globaaliin vastuunkantamiseen, vaikuttaa kansainväliseen normipohjaan, pelisääntöihin ja päätöksentekoon sekä tuo omia arvojaan ja näkemyksiään esille laajimmassa mahdollisessa kokoonpanossa. ETYJ ja OECD ovat YK:n ohella Suomelle keskeisiä yhteistyöfoorumeja, joilla myös tavoitellaan päämääriemme ja osaamisemme mukaisia korkean tason tehtäviä ja erityisrooleja. Tällaisia mahdollisuuksia avautuu myös lähialueen alueellisissa järjestöissä (Barentsin euroarktinen neuvosto, Arktinen neuvosto, Itämeren valtioiden neuvosto).

Suomalaista osaamista ja henkilöresursseja valjastetaan jatkuvasti kansainvälisten järjestöjen, lainkäyttö- ja muiden elinten, monenkeskisen päätöksenteon ja rauhanprosessien käyttöön. Suomalaisten asiantuntijoiden sijoittumista eri tasoilla kansainvälisiin tehtäviin edistetään ulkoministeriössä suunnitelmallisesti.

Suomen kahdenvälisissä suhteissa muihin maihin edistetään monenkeskistä yhteistyötä. Vastavuoroisesti sääntöpohjainen järjestelmä tukee kahdenvälisten ulkosuhteidemme hoitoa ja monenkeskiset foorumit tarjoavat mahdollisuuksia myös kahdenväliseen kanssakäymiseen. Suomen toiminnan ja viestien on oltava molemmilla toiminta-alueilla johdonmukaisia ja yhteneviä.

Monenkeskisessä yhteistyössä vaikutetaan myös tukemalla muiden maiden aloitteita sekä etsimällä ennakkoluulottomasti uusia kumppanuuksia. Näyttämällä esimerkkiä, hyödyntämällä omia vahvuuksiaan ja pitämällä kiinni sopimuksista Suomi osoittaa olevansa varteenotettava kumppani. Samalla painotetaan monenkeskisen yhteistyön olevan edelleen kestävin ja oikeudenmukaisin tapa vahvistaa rauhaa, turvallisuutta, tasa-arvoa ja hyvinvointia — sekä Suomessa että maailmalla.

5 Ulkoministeriön toimia monenkeskisen yhteistyön tukemiseksi ja edistämiseksi

Seuraavassa esitetään Suomen vahvuuksiin ja erityisosaamiseen nojaten poimintoja siitä, mihin ulkoministeriö aikoo keskittyä monenkeskisessä työssään lähivuosina. Mainitut toimet eivät sulje pois muuta, jatkuvaa työtä, joka tukee Suomen tavoitteita monenkeskisen yhteistyön vahvistamisessa. Ulkoministeriön toimissa painottuvat seuraavat teemat:

- yhdenvertaiset oikeudet ja osallistuminen
- ilmaston ja ympäristön muuttuva tila
- vastuunkanto uudessa informaatioympäristössä
- osaamisella rauhaa ja turvallisuutta
- oikeudenmukainen ja demokraattinen maailma
- tulevaisuuden älykkäät yhteiskunnat.

Ulkoministeriön toimiin lukeutuu jo käynnissä olevien hankkeiden ohella uusia avauksia. Ne tuovat yhteen toimijoita myös julkishallinnon ulkopuolelta, muun muassa yksityiseltä sektorilta ja kansalaisyhteiskunnan parista.

Teemat eivät ole toisistaan erillisiä kokonaisuuksia. Kuten globaaleja haasteita yleensäkin, myös mainittuja teemoja leimaa niiden välinen keskinäisriippuvaisuus. Teemojen puitteissa tehty työ tukeekin laaja-alaisesti Suomen ulkopoliittisia arvoja ja tavoitteita.

5.1 Yhdenvertaiset oikeudet ja osallistuminen

Tilanne

Yhdenvertaisten oikeuksien ja osallistumisen tukeminen ovat Suomen ihmisoikeusperustaisen ulkopoliitiikan kulmakivi. Ihmisoikeuksien yleismaailmallisuutta ja väestöryhmien yhdenvertaisuutta kyseenalaistetaan kuitenkin yhä enemmän ympäri maailmaa.

Tavoite

Suomi jatkaa pitkäjänteistä työtään yhdenvertaisten oikeuksien ja osallistumisen puolesta, ja se on edelleen pysyvä osa monenkeskistä ulko- ja kehityspolitiikkaamme. Naisten ja tyttöjen sekä vähemmistöjen oikeuksien ajaminen on tärkeä osa Suomen ihmisoikeuspolitiikkaa.

Naisten ja tyttöjen oikeudet on turvattava ja heidän osallistumisensa taattava myös teknologiseen kehitykseen liittyvissä kysymyksissä. Vammaisten henkilöiden oikeuksia vahvistetaan siilot ylittävästi eri sektoreilla tehtävässä työssä, esimerkiksi humanitaarisessa oikeudessa. Ihmisoikeuksien ja tasa-arvon vahvistamisen ohella tuetaan koko yhteiskunnan osallistumisen ja voimavarojen täysimittaista hyödyntämistä tulevien haasteiden ratkaisemiseksi.

NAISET, TYTÖT JA TEKNOLOGIA

Suomi johtaa teknologiaa ja innovaatioita koskevaa toimintakoalitiota UN Womenin koordinoimassa monitoimijapohjaisessa Generation Equality -prosessissa. Sen myötä halutaan kasvattaa tasa-arvotyöhön sitoutuneiden toimijoiden joukkoa ja edistää kestäväen kehityksen tavoitteiden saavuttamista seuraavien viiden vuoden aikana. Hanke nivoutuu yhteen hallitusohjelman tasa-arvokirjausten ja kehityspolitiikan tavoitteiden sekä Suomen tunnetun teknologia-, digitalisaatio- ja innovaatio-osaamisen kanssa. Työssään Suomi painottaa naisten lukumäärän, osallistumisen ja johtajuuden lisäämistä STEM-aloilla, digitalisaation sukupuolikiuilun kaventamista, sukupuolisensitiivisten teknologioiden kehittämistä sekä naisiin kohdistuvan verkkoväkivallan poistamista ja turvallisten digitaalisten tilojen luomista.

VAMMAISTEN HENKILÖIDEN OIKEUDET

Suomi edistää vammaisten henkilöiden oikeuksia laajasti ja useilla eri sektoreilla. Suomi rahoittaa vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevia hankkeita, toimii monissa puheenjohtajuusrooleissa ja edistää vammaisten osallisuutta myös monenkeskisissä humanitaarisissa järjestöissä. Painopisteitä ovat esteettömyys ja saavutettavuus vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumiseksi sekä vammaisjärjestöjen osallistuminen päätöksentekoon. Monenkeskisen työn kohokohta on Suomen mahdollinen YK-ihmisoikeusneuvoston jäsenyys: yhtenä prioriteettina ovat vammaisten henkilöiden, erityisesti vammaisten tyttöjen ja naisten, oikeudet.

5.2 Ilmaston ja ympäristön muuttuva tila

Tilanne

Ilmastonmuutos, luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen, elinympäristöjen tuhoutuminen ja pirstoutuminen sekä luonnonvarojen ylikulutus ovat aikamme kohtalonkysymyksiä. Ilman kestäviä ja oikeudenmukaisia ratkaisuja ne koettelevat kiihtyvässä määrin yhteisöjen ja ihmisten toimeentuloa ja terveyttä ja voivat lisätä konfliktien riskiä.

Tavoite

Suomi osallistuu maailmanlaajuisiin ilmastotalkoisiin osana Euroopan unionia ja panee toimeen sovittuja yhteisiä tavoitteita kansallisesti. Suomi on sitoutunut olemaan hiilineutraali talous vuonna 2035. Suomi toimii monenkeskisesti omia osaamisalueitaan hyödyntämällä ja hakemalla kestäviä ratkaisuja yhdessä kumppaniensa kanssa.

Uusiutuvat energiaratkaisut ja kiertotalous ovat Suomen vahvuuksia. Ne ovat myös avainasemassa ilmastonmuutokseen vastaamisessa ja sen vaikutuksiin sopeutumisessa. Monenkeskiseen yhteistyöhön osallistuu monitoimijuumallin mukaisesti valtioita, yrityksiä, kehityspankkeja, järjestöjä ynnä muita toimijoita.

KIERTOTALOUS

Suomi on hiilineutraalin kiertotalouden edelläkävijämaa. SITRA:n vuonna 2017 ensimmäisen kerran isännöimä Maailman kiertotalousfoorumi "The World Circular Economy Forum" (WCEF) pyrkii vauhdittamaan globaalia muutosta kohti kiertotaloutta. Onnistunut konsepti on ankkuroitava pysyvästi Suomeen. Kiertotalousulkopolitiikka osana ilmasto- ja innovaatiopolitiikkaa vahvistaa Suomen roolia kestäväen kehityksen tavoitteiden kansainvälisessä toimeenpanossa ja lisää kaupallisia mahdollisuuksia kiertotalousratkaisuille. Afrikan kehityspankin ja Pohjoismaisen kehitysrahaston kanssa käynnistettävä uusi hanke valtavirtaistaa oikeudenmukaisella tavalla kiertotalousratkaisuja Afrikan maissa, luo työpaikkoja sekä vähentää köyhyttä ja eriarvoisuutta.

METEOROLOGIA JA LUONNONKATASTROFIT

Ilmastonmuutos on lisännyt ja voimistanut sään ääri-ilmiöitä. Ilmastonmuutoksen hillinnän lisäksi etenkin kehitysmaissa tarvitaan sopeutumistoimia. Sää- ja ilmastopalvelujen hyödyt ulottuvat paljon katastrofiriskien hallintaa laajemmalle. Suomalainen sääjärjestelmäosaaminen on maailman huippua. Suomi on myöntänyt tukea mm. vähiten kehittyneiden maiden ja pienten saarivaltioiden ilmastoriskien hallintaan ja en-nakkovaroitusjärjestelmiin keskittyvälle CREWS-aloitteelle. Ulkoministeriö edistää, tukee ja rahoittaa nykyaikaisten sää- ja ilmastopalveluiden hyödyntämistä kehittyvissä maissa ja selvittää mahdollisuuksia tehdä työtä myös monenkeskisten organisaatioiden, kuten Afrikan unionin ja Afrikan kehityspankin, kanssa.

Suomalaista tunnettua meteorologiaosaamista hyödynnetään luonnonkatastrofiriskien hallinnan ohella useilla yhteiskunnan sektoreilla. Se auttaa maita ilmastonmuutokseen sopeutumisessa esimerkiksi maatalous-, matkailu-, liikenne-, energia-, vesi- ja terveyssektoreilla.

Pohjoisten alueellisten monenkeskisten järjestöjen ja EU:n pohjoisen ulottuvuuden työtä hyödynnetään ympäristöasioissa (mm. Arktinen neuvosto, Barentsin euroarktinen neuvosto). Samalla tuetaan niin arktista, ympäristöpoliittista kuin laajempaa sääntö- ja sopimusperustaisuuteen perustuvaa yhteistyötä.

Samalla kun Suomi panostaa yhteistyöhön ilmasto- ja ympäristötyössä, syntyy uusia kumppanuuksia sellaisten maiden kanssa, joihin aiemmin on ollut vain vähän yhteyksiä. Suomalaisille alan yritysille syntyy myös lisää taloudellisia mahdollisuuksia.

JÄÄMEREN YDINJÄTEKOHTEIDEN PUHDISTAMINEN

Pohjoisen ulottuvuuden ympäristökumppanuuteen liittyvän yhteistyön ansiosta Jäämeren alueella on havaittu tuhansia ydinjätekohteita. EU:n Pohjoisen ulottuvuuden puitteissa on selvitetty mahdollisuutta nostaa merenpohjasta kaksi ydinsukellusvenettä hyödyntämällä Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin EBRD:n rahoitusmekanismia. Hanke on ympäristöllisesti merkittävä. Suomi toimii Barentsin euroarktisen neuvoston (BEAC) puheenjohtajana vuosina 2021–2023; Venäjä puolestaan on Arktisen neuvoston (AN) puheenjohtaja. Käytännön yhteistyö hillitsee jännitteiden leviämistä arktiselle alueelle ja pitää ympäristönäkökulman arktisen alueen kehittämisen keskiössä.

5.3 Vastuunkanto uudessa informaatioympäristössä

Tilanne

Turvallisen informaatio- ja kyberympäristön varmistaminen asettaa yhä enemmän vaatimuksia valtioille, kansainvälisille järjestöille ja yrityksille. Häiriötilanteiden ja uhkakuvien lähteet sekä niiden luonne ja kesto ovat uusissa toimintaympäristöissä yhä vaikeammin määriteltävissä. Kansainvälisen oikeuden, oikeasuhtaisen sääntelyn ja poikkitieteellisen yhteistyön kautta suodatettuna kehitys tarjoaa ihmiskunnalle suuria mahdollisuuksia.

Tavoite

Suomen tavoitteena on avoin, vapaa ja turvallinen kybertoimintaympäristö, jossa huomioidaan eettiset näkökulmat sekä tietosuojaja- ja sananvapauskysymykset.

Suomen hyvä maine kansainvälisenä toimijana mahdollistaa sille johtavan roolin kyberkysymyksissä. Suomeen vuonna 2017 perustettu Euroopan hybridiuhkien torjunnan osamiskeskus on vahvistanut Suomen profiilia ja kansainvälistä kiinnostavuutta hybridiuhkiin liittyvissä teemoissa.

INFORMAATIOVAIKUTTAMISEN TORJUNTA ITÄISISSÄ KUMPPANIMAISSA

Suomi tunnetaan laajasti yhtenä parhaista ulkopuolisen informaatiovaikuttamisen torjujista. Hyvä ja laaja koulutus pohja, medialukutaidot osana koulunkäyntiä, vapaa media sekä kokonaisvaltainen turvallisuusajattelu ovat tuottaneet tulosta. EU:n Itäiseen kumppanuuteen (IK) kuuluvat maat jakavat haasteellisen informaatiovaikuttamisympäristön. IK:n puitteissa järjestettiin Suomen EU-puheenjohtajuuskaudella vuonna 2019 nuorille mediavaikuttajille suunnattu tilaisuus. Tältä pohjalta selvitetään mahdollisuus toimia pysyvänä kummina vastaavalle, säännölliselle ja interaktiiviselle tilaisuudelle. Medialukutaidon parantamisen lisäksi tavoitteena on nuorten media-alan toimijoiden keskinäinen verkottuminen ja kokemusten jakaminen.

RIIJOJEN RAUHANOMAINEN RATKAISU KYBERYMPÄRISTÖSSÄ

Kansainvälinen oikeus kyberympäristössä on nouseva teema. Suomi haluaa tuoda keskusteluun myönteistä näkökulmaa ja korostaa rauhanomaisen yhteistyön teemoja. Ulkoministeriö on tuottanut vuonna 2021 Helsingin yliopiston Erik Castrén instituutin ja Kyberpoliittisen instituutin kanssa kyberriitojen rauhanomaista ratkaisua käsittelevän verkkokurssin diplomaateille. Pilotti on sittemmin toteutettu myös pohjoismaiden diplomaateille ja sitä suunnitellaan levitettäväksi muihin maihin. Pilottikurssi on myös keino pohjustaa näkemyksiä YK-keskusteluja varten.

Informaatiovaikuttamiseen vastataan painottamalla Suomen vahvuuksia, kuten laajaa koulutusta ja vankkaa medialukutaitoa. Nuorten vaikuttajien osaaminen ja ymmärrys muuttuvasta informaatioympäristöstä on ratkaisevaa.

Kyberuhkiin vastaaminen vaatii jatkuvaa turvallisuusvalmiuksien kehittämistä, joissa alan yritysten panos on keskeinen. Suomalaisyrityksillä on vahvaa kyberosaamista.

Kyberuhkiin vastaamisen ja niitä koskevan kestokyvyn kehittämisen ohella Suomi korostaa uusien toimintaympäristöjen tarjoamia mittaamattomia mahdollisuuksia. Myös konfliktilanteita kyberympäristössä voidaan selvittää rauhanomaisen yhteistyön tuella ja kansainvälisen oikeuden periaatteiden mukaisesti.

5.4 Osaamisella rauhaa ja turvallisuutta

Tilanne

Turvallisuuteen vaikuttavat globaalit ilmiöt kietoutuvat toisiinsa aiempaa tiiviimmin. Konfliktit ovat entistä monimuotoisempia. Rauhan ja turvallisuuden kytkökset esimerkiksi ilmastonmuutoksen vaikutuksiin, taloudelliseen ja sosiaaliseen kehitykseen sekä ihmisoikeuksiin tiedostetaan yhä kirukkaammin.

Tavoite

Suomi tarkastelee turvallisuutta laajasta näkökulmasta. Sotilaallisten uhkien, suurvaltojen välisen kilpailun ja hybridivaikuttamisen ohella on huomioitava myös suurten globaalien haasteiden vaikutukset rauhaan ja turvallisuuteen.

SUOMI TARJOAA HYVIÄ PALVELUKSIA

Rauhanvälitystoiminta on Suomen prioriteetteja. YK:ssa jatkuvasti tehtävän työn lisäksi Suomessa on hyvät valmiudet käytännön rauhanvälitystyöhön (mm. presidentti Ahtisaaren perustama CMI). Syksyllä 2020 työnsä aloitti ulkoministeriön uusi rauhanvälityskeskus. On kyettävä ennakoimaan vaikuttamisen paikkoja ja oltava valmis tarttumaan tilaisuuksiin. Suomi ylläpitää kykyä isännöidä kiistaosapuolten tapaamisia, eri tasoisia kahden- tai monenkeskisiä kokouksia sekä valtionpäämiesten huippukokouksia. Hyviä ja tuoreita esimerkkejä tästä työstä ovat olleet Afganistanin apukonferenssi 2020 sekä ulkoministeri Haaviston toiminta EU:n edustajana Afrikan sarven alueella.

Rauhanvälitys, kriisinhallinta ja konfliktinehkäisy ovat Suomen ulkopolitiikan pitkäaikaisia teemoja. Suomi kantaa vastedeskin vastuunsa kansainvälisestä rauhasta, turvallisuudesta ja vakaudesta sekä erottautuu vastuullisena ja osaavana toimijana kansainvälisen turvallisuuden kentällä.

Monenkeskisessä ulkopolitiikassaan Suomi panostaa koulutuksen, sovittelun ja tietoperustaisen asiantuntijuuden rooliin rauhan ja turvallisuuden kysymyksissä.

Suomi vahvistaa profiliaan ja kykyään vaikuttaa maailmaan muun muassa rauhanvälitystyön, kriisinhallinnan, hyvien palveluksien sekä tärkeiden verkostojen ja keskusteluyhteyksien ylläpitämisen kautta. Suomi on toiminut pitkään naisten osallistumisen ja Naiset, rauha ja turvallisuus kokonaisuuden puolesta. Tuemme voimakkaasti myös nuorten roolin tunnistamista konfliktien ehkäisyssä ja ratkaisussa sekä nuorten panosta rauhan ja turvallisuuden edistämiseksi.

RAUHANTEKNOLOGIAT

Rauhanteknologiat ovat nousevia ja lupaavia työkaluja kansainvälisen rauhanvälityksen ja konfliktinratkaisun kentällä. Teknologiaratkaisut mahdollistavat konfliktien tarkemman mallinnuksen, osallistavan päätöksenteon sekä ennakoinnin rauhanprosesseissa. Ne parantavat konfliktianalyysejä ja vaikuttavuusarvioita. Osana monenkeskistä ulkopolitiikkaansa Suomi panostaa avauksiin, joissa uusia teknologioita valjastetaan nopeasti rauhan edistämiseen.

KRIISINHALLINTA

Kriisinhallinta on monenkeskisen yhteistyön ydinaluetta. Suomi suosii kriisinhallintaoperaatioita, joilla on kansainvälisen järjestelmän valtuutus. Suomi osallistuu kansainväliseen kriisinhallinnan koulutustarjontaan ja tukee erityisesti naisten kriisinhallintaan ja rauhanturvaamiseen osallistumista, mm. YK:n UNITARin ja UN Womenin kurssien kautta. Yli 40 % Suomen lähettämistä asiantuntijoista on naisia. Suomi lisää parhaiten kansainvälistä kriisinhallinnan koulutusta painottamalla vahvuusalojaan sekä niitä teemoja, joissa on haasteita EU:n tasolla ja kansainvälisesti. Niitä ovat mm. kokonaisvaltainen lähestymistapa, siviili–sotilas-yhteistyö, naisten osallistuminen sekä hybridiuhkiin ja rauhanvälitykseen liittyvä osaaminen kriisinhallintaoperaatioissa.

NUORET, RAUHA JA TURVALLISUUS

Suomi julkaisee kansallisen toimintaohjelman YK:n päätöslauselmasta 2250: ”Nuoret, rauha ja turvallisuus”. Tarkoituksena on aiheen valtavirtaistaminen. Asiaa edistetään sekä kahdenvälisesti maatasolla, kehitysyhteistyössä ja rauhanprosesseissa että globaalisti kansainvälisissä järjestöissä. Suomi isännöi ensimmäistä YK:n nuorisosymposiumia vuonna 2019 ja toimii kansaisäntänä Qatarin ja Kolumbian kanssa Dohassa vuonna 2022 järjestettävässä YK:n nuorisokokouksessa. Nuorten osallistumisen edistäminen rauhanprosesseihin on Suomen rauhanvälityksen vahvuusalueita. Keskusteltavana on ajatus vuosittaisesta Nuoret, rauha ja turvallisuus palkinnosta, joka myönnettäisiin nuorten merkityksellisen osallistumisen lisäämisestä rauhan ja turvallisuuden alalla.

5.5 Oikeudenmukainen ja demokraattinen maailma

Tilanne

Kansainväliset normit ja sopimukset sekä niiden noudattamisen valvonta ovat välttämättömiä globaalin yhteisön toimivuuden kannalta. Demokratia ja oikeusvaltioperiaate muodostavat kestävän arvopohjan myös tulevaisuuden yhteiskunnille. Kaikkia näitä periaatteita koetellaan, ja niiden säilyttämiseksi on ponnisteltava jatkuvasti.

Tavoite

Kansainvälinen oikeus sääntelee ensisijaisesti valtioiden välisiä suhteita sekä kansainvälisten järjestöjen toimintaa. YK:n kansainvälinen tuomioistuin ratkaisee puolestaan valtioiden erimielisyyksiä. Tämä järjestelmä luo perustan, joka tukee kansainvälistä järjestystä, rauhaa ja turvallisuutta, ja sen säilyttäminen on tärkeää.

Ulkoministeriö osallistuu aktiivisesti kansainvälisen oikeuden kehittämiseen ja täytäntöönpanon edistämiseen. Keskeisiä toimijoita ja käsittelyfoorumeita tässä ovat globaalisti YK ja alueellisesti Euroopan neuvosto. Myös EU on aktiivinen kansainvälisen oikeuden kehittäjä.

RANKAISEMATTOMUUTTA VASTAAN

Suomi on jo pitkään tukenut rankaisemattomuuden vastaista työtä. Suomi on rahoittanut hallitustenvälistä Justice Rapid Response yhteistyömekanismia sen perustamisesta (2009) lähtien. Mekanismi tarjoaa rikosoikeudellista asiantuntijuutta maailman väkivaltaisimpien konfliktien selvittämiseksi. Suomi rahoittaa vuonna 2016 perustettua kansainvälistä Syyrian vastuuvollisuusmekanismia (IILM), joka avustaa Syyrian kansannousun yhteydessä tehtyjen kansainvälisen oikeuden vastaisten rikkomusten tutkimisessa ja epäiltyjen syyttämisessä. Suomi kuuluu Kansainvälisen rikostuomioistuimen uhrirahaston pitkäaikaisimpiin rahoittajiin.

Suomen painopistealueisiin kansainvälisen oikeuden alalla kuuluvat muun muassa rankaisemattomuuden poistaminen kaikkein vakavimmista kansainvälisistä rikoksista, oikeusvaltioperiaatteen edistäminen maailmanlaajuisesti sekä yleisesti sääntöpohjaisen kansainvälisen järjestyksen vahvistaminen.

Syyttäminen kaikkein vakavimmista kansainvälisistä rikoksista on ensisijaisesti valtioiden vastuulla. Kansainvälisillä tuomioistuimilla ja erityisesti Kansainvälisellä rikostuomioistuimella ICC:llä on kuitenkin keskeinen rooli rankaisemattomuuden vähentämisessä silloin, kun valtioiden syyttämistoimet eivät eri syistä ole mahdollisia. Rankaisemattomuuden vähentäminen voidaan nähdä myös osana yleisempää oikeusvaltiokehityksen tukemista haurassa valtioissa.

Demokratian edistäminen ja oikeusvaltioperiaate ovat oikeudenmukaisen ja toimivan yhteiskunnan peruspilareita. Ne ovat myös Suomen ulkopoliittikan perusperiaatteita. Tulevaisuuden vahvat ja vakaat yhteiskunnat rakentuvat lisäksi tälle arvopohjalle. Suomi tukee demokratiaa ja oikeusvaltiokehitystä osallistumalla aktiivisesti Euroopan neuvoston ja muiden alan kansainvälisten järjestöjen työhön sekä kehitysyhteistyön että kansalaisjärjestörahoituksen kautta. Samalla etsitään myös uusia, innovatiivisia toimintamalleja.

DEMOKRATIAN JA OIKEUSVALTIOPERIAATTEEN VAHVISTAMINEN

Suomi on sitoutunut demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen edistämiseen kansallisesti, EU:ssa ja kansainvälisesti. Ulkomministeriön ja Helsingin yliopiston yhteistyönä vuonna 2021 perustetun verkostomaisen oikeusvaltiokeskuksen tarkoituksena on tukea kansainvälistä oikeusvaltiotyötä tutkimuksen, koulutuksen, neuvonnan ja arvioinnin avulla. Se kokoaa yhteen asiantuntijoita Suomesta ja ulkomailta ja luo kontakteja keskeisille tahoille kuten YK:hon, EU:hun jne. Keskukseen työ on kysyntälähtöistä. Suomi toimii Freedom Online Coalitionin (FOC) puheenjohtajana vuonna 2021. FOC on merkittävin vapaata, avointa ja turvallista internetiä edistävä hallitusten välinen koalitio. Suomi edistää FOC:n toimintaa osana ihmisoikeuksia, demokratiaa ja kestäväää kehitystä.

5.6 Tulevaisuuden älykkäät yhteiskunnat

Tilanne

Maailma, jossa elämme, muuttuu nopeasti. Tulevaisuuden yhteiskuntia sekä niitä määrittäviä arvoja ja normeja pohjustetaan jo nyt. Teknologinen kehitys, koulutus, siilot ylittävä yhteistyö sekä innovatiiviset verkostot ja ratkaisut avaavat ihmiskunnalle lähivuosina ennen näkemättömiä mahdollisuuksia.

Tavoite

Suomi vahvistaa profiiliaan innovaatioiden, osaamisen ja asiantuntijuuden kansainvälisenä keskittymänä. Tätä työtä tukee YK:n innovaatio toimintojen sijoittuminen Suomeen.

YK-INNOVAATIOHUBI SUOMEEN

Ulkoministeriön tavoitteena on kehittää Suomesta YK-järjestelmän innovaatioklusteri ja vahvistaa jo olemassa olevaa YK-osaamiskeskittymää osana laajempaa pääkaupunkiseudun YK-kampuksen kehittämistä. Suomessa sijaitsee YK-yliopiston kehitystaloustieteen instituutti UNU-WIDER, ennakointityöhön keskittyvä UN Global Pulse Finland, YK:n projektipalvelujen toimisto, UNOPS:n vaikuttavuussijoittamisen ja innovaatiotyön S3i-ohjelma sekä Kansainvälinen siirtolaisuusjärjestö IOM. Uusin tulokas on YK:n lastenjärjestö UNICEF, joka aikoo perustaa pääkaupunkiseudulle syksyn 2021 aikana innovatiiviseen oppimiseen ja rahoituksen keskittyvät temaattiset keskuskeskukset.

KOULUTUKSEN JA OSAAMISEN EDISTÄMINEN

Koulutus ja osaaminen ovat Suomen oman kehityksen kulmakivi ja luonteva painotus myös monenkeskisessä yhteistyössämme. Opetushallitus käynnistää syksyllä 2021 yhteistyössä ulkoministeriön sekä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa opetusalan kehitysyhteistyön osaamiskeskuksen, joka välittää opetussektorin osaamista ja tukee Suomen vaikuttamistyötä. Suomi tukee köyhimpien ja hauraiden maiden koulutussektorin kehittämistä rahoittavaa Global Partnership for Education (GPE) rahastoa ja koulu-tusta humanitaarisissa kriisitilanteissa tukevaa Education Cannot Wait (ECW) rahastoa. Kehitys- ja ulkomaankauppaministeri toimii maailman ruokaohjelman kouluruokalahettiläänä ja johtaa kansainvälistä kouluruokakoalitiota, joka käynnistetään YK:n ruokajärjestelmähuippukokouksessa syyskuussa 2021.

Näin edistetään YK:n kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamista muun muassa yksityisen sektorin, kansalaisjärjestöjen ja korkeakoulujen välisen yhteistyön ja ideoidenvaihdon kautta.

Nopeasti muuttuva toimintaympäristö vaatii notkeita ja luovia ratkaisuja, joita ei voida saavuttaa ilman erinomaista osaamis pohjaa ja koulutusta. Suomella on ainutlaatuiset valmiudet kehittää ja edistää tulevaisuuden älykkäiden yhteiskuntien rakentamista.

Monenkeskisessä yhteistyössä edistetään osaltaan suomalaisen koulutusosaamisen hyödyntämistä ja muun muassa avataan Opetushallituksen johdolla tätä tukeva opetusalan kehitysyhteistyön osaamiskeskus.

Muuttuvan maailman tutkiminen, ymmärtäminen ja muovaaminen vaativat myös tulevaisuus- ja ennakointityön vankkaa osaamista.

Tietopohjainen ymmärrys siitä, miltä tulevaisuus saattaisi näyttää ja miten siihen voidaan vaikuttaa, kuuluu Suomen monenkeskisen ulkopoliitiikan työkalupakkiin.

TULEVAISUUSTYÖ JA ENNAKOINTI MUUTOKSEN AVUKSI

Kyky kuvitella muutosta ja varautua siihen on kokenut koronaviruspandemian myötä arvonnousun. Suomi on maailman johtavia maita tulevaisuustyössä ja ennakoinnissa. Suomi tunnetaan korkeatasoisesta akateemisesta tulevaisuudentutkimuksesta ja kansalaisyhteiskuntatoimijoiden (esim. Sitra) aktiivisuudesta. Eduskunnan tulevaisuusvaliokunta on lajissaan yksi harvoja maailmassa. Ulkoministeriö edistää tulevaisuustyötä osana Suomen toimintamallia ja maakuva. Suomalaista ennakointi- ja tulevaisuusosaamista pyritään sisällyttämään myös osaksi YK:n ja sen erityisjärjestöjen sekä muiden kansainvälisten järjestöjen toimintaa.

6 Monenkeskinen ulkopolitiikka ja murrostrendit

Monenkeskisellä yhteistyöllä on kyettävä vastaamaan myös nopeasti ja arvaamattomasti muuttuviin kehityssuuntiin. Siihen, kuinka nämä nousevat trendit asemoituvat suhteessa Suomen arvoihin ja tulevaisuuskuvaan ja kuinka Suomi pärjää niiden keskellä, vaikutetaan jo keskustelun varhaisessa vaiheessa.

Uudet ja nopeasti kehittyvät murrostrendit muokkaavat ihmisten arkea, yhteiskuntajärjestelmiä ja kansainvälistä yhteistyötä ennennäkemättömin tavoin ja kiihtyvällä nopeudella. Pelkkä reagointi on usein auttamatta myöhäistä. Suomen tulee olla valppaana ja valmiina vaikuttamaan ajoissa myös tulevaisuuden globaaleihin kehityssuuntiin.

Suomen monenkeskisen ulkopolitiikan jatkuvana tavoitteena on uusien ilmiöiden ympärille syntyvän sääntelyn, sopimusperustaisuuden sekä arvo- ja normikeskustelun vahvistaminen. Uudet ilmiöt on valjastettava ihmiskunnan hyödyksi ja onneksi.

Suomen kannalta kiinnostavia murrostrendejä, jotka sisältävät sekä haasteita että mahdollisuuksia, ovat esimerkiksi:

- Terveysturvallisuus. Koronaviruspandemia yllätti maailman ennakkovaroituksista huolimatta ja osoitti valmistautumisen olleen riittämätöntä. Terveysturvallisuus lukeutuu YK:n kestävä kehityksen tavoitteisiin ja on olennainen osa yhteiskuntien kokonaisturvallisuutta. Suomi hyödyntää terveysturvallisuusosaamistaan ja toimii aktiivisesti terveys- ja bioturvallisuuden edistämiseksi. Suomi korostaa monenkeskisen yhteistyön korvaamattomuutta rajat ylittävien terveysuhkien torjumisessa ja niiden vaikutusten hillitsemisessä.
- Tekoäly on monikasvoinen murrosteknologia, joka avaa huimia ja osittain tuntemattomia mahdollisuuksia. Suomella on kaikki edellytykset kuulua tekoälyn kehittämisen ja hyödyntämisen johtovaltioihin. Suomi panostaa monenkeskisessä yhteistyössä tekoälyn kehittämisen, hyödyntämisen ja sääntelyn yhteensovittamiseen kansainväliselle sääntöpohjaiselle järjestelmälle tärkeiden arvojen ja periaatteiden kanssa.
- Digitalisaatiokehitys muuttaa totuttuja toimintatapoja myös monenkeskisessä yhteistyössä. Koronaviruspandemia on vauhdittanut siirtymistä etäyhteyksiin. Kehityksen hyödyt ja saavutettavuus jakautuvat kuitenkin epätasaisesti niin valtioiden välillä kuin niiden sisälläkin. Kehitysmaita on tuettava digitaalisessa siirtymässä. Monenkeskisessä yhteistyössä on taattava tasavertaiset vaikutusmahdollisuudet.

7 Uutta kohti

Monenkeskiseen yhteistyöhön heijastuvat politiikan polarisoituminen, retoriikan koveneminen ja poliittisten järjestelmien keskinäisen kilpailun paluu. Ideologisuus on vahva muutosvoima, mutta ideologinen lataus ja uudenlainen identiteettipolitiikka tuovat kansainväliseen politiikkaan myös kompromissittomuutta ja arvaamattomuutta.

Tulevaisuudessa globaalit ongelmat ovat entistä enemmän sidoksissa toisiinsa eivätkä sirpaloituneet yksittäistoimet tarjoa niihin ratkaisuja. Perinteinen jako esimerkiksi turvallisuus-, kehitys- ja kauppapolitiikan välillä ei enää toimi. Kansainvälisen yhteisön on pysyttävä valppaana ja vastattava muutokseen kattavasti, kestävästi ja oikeudenmukaisesti. Yksikään valtio ei pysty tähän työhön yksin. Keskusteluyhteyden säilyttäminen kansainvälisen politiikan näyttämöllä on ensiarvoisen tärkeää.

Suomi nojaa ulkopolitiikassaan yhdessä sovittuihin pelisääntöihin ja omiin arvoihinsa. Ongelmiin etsitään käytännöllisiä, rakentavia ja luoviakin ratkaisuja.

Suomella on vankka tahtotila sekä erinomaiset valmiudet edistää ja tukea monenkeskistä yhteistyötä, kansainvälistä oikeutta ja sääntöpohjaista kansainvälistä järjestelmää tässä vääjäämättömässä muutoksessa. Muutos myös avaa Suomelle mahdollisuuksia vahvistaa omaa asemaansa ja vaikuttaa tulevaisuuden keskeisiin kysymyksiin, valintoihin ja visioihin.

**Ulkoministeriön
julkaisuja**

2021:8

ISSN nid. 2490-0621

ISSN PDF 2737-0844

ISBN nid. 978-952-281-380-0

ISBN PDF 978-952-281-384-8